

Varför blev skinheadskulturen högerextremistisk?

- och varför är den på väg bort från högerextremismen?

Inledning

”The magic moment had occurred in West Indian dance clubs like Ruby’s on Carnaby Street when some white Mods got up the courage to enter and found themselves welcomed into the world of Ska, Rocksteady and Bluebeat. A world too, of sharp, trim suits, cropped hair and other key components of the original “Hard Mod” and skinhead look.”¹

Den europeiska skinheadskulturen uppstod i England i slutet på 60-talet som en korsbefrukning mellan den västindiska musikkulturen och den engelska arbetarklasskulturen. Skinheadskulturen har påståtts uppstått som en reaktion på den tidens dominerande ungdomskulturer, mods och hippies², men detta är troligen bara delvis sant. Enligt Ted Polhemus text (ovan) var det mods som anammade musiken och klädstilen först. Den ursprungliga skinheadskulturen i Storbritannien var således en vidareutveckling av modskulturen, inspirerad av den stil som (så kallade) *Rude Boys* på Jamaica hade under början av 1960-talet. När mods mot slutet av 1960-talet började influeras av hippies och psykedelia valde de mer hårdföra modsen att i stället renodla stilen och överdriva det som ansågs vara typiska markörer för arbetarklass.

Detta resulterade först i "hard mods" (cirka 1964-67) och senare i den första skinhead-vågen (1968-72). 1969 nämndes ordet "skinhead" för första gången i brittisk press. Mycket kortklippt hår var en viktig del av den ursprungliga stilen. Modskulturens soulmusik ersattes av ska och rocksteady och i slutet av 1960-talet gjordes flera låtar om skinheads av jamaicanska artister. Skinheadskulturen är, ironiskt nog, en av få subkulturer med en

---

¹ Ur Ted Polhemus inledningstext i Watson (2001)

² Flodin (1996)

multikulturell bakgrund. Den första vågen mattades 1972 och skinheads fanns endast kvar på vissa ställen under resten av 70-talet.³

Den första vågen kan troligen betraktas som ett ganska isolerat Brittiskt fenomen (möjligen med undantag från Jamaica) och kom aldrig till t.ex. Sverige. Därför har skinheadrörelsen som subkultur inte samma förankring och tradition i länder utanför Storbritannien och kommer därför att vara mer exkluderad.

Arbetarklasstillhörigheten är och har alltid varit en viktig komponent i skinheadskulturen. Härifrån kommer troligen förkärleken för grova kängor med stålhatta och uppkavlade jeans. Vidare finns det en aggressivitet och en våldsamt inom skinheadskulturen som kontrasterar mot medelklassens hippiekultur och dess flower-power ideal.

I slutet av 1970-talet växer skinheadsrörelsen i England. Vad detta beror på är naturligtvis intressant; möjligen kan det bero på punkens genomslag 1977 - 78. Punkens leder till att ungdomskulturens landskap formuleras. Musikscenen kommer omkring 1979 att intas av nya band som The Specials, Madness och Bad Manners som tillsammans skapar en ny ”andra” ska-våg. Dessa band har troligen stor betydelse för ett ökat intresse för skinheadskulturen. Tillsammans med punken kommer även oi-musiken som påminner mycket om punk; 2-takt, snabb, aggressiv. Oi-musiken kommer att kopplas till skinheadskulturen.

Skinheadskulturen och högerextremismen

I slutet på 1970-talet börjar vissa skinheads ta politisk ställning.⁴ I Storbritannien får National Front (NF) stor betydelse för skinheads. NF är ett högerextremt parti som bildades av en sammanslagning av flera små högerextrema och främlingsfientliga partier i mitten på 1960-talet. Åren 1978-79 ökar NF i betydelse i Storbritannien. I de allmänna valen 1979 gör NF sitt bästa valresultat. Detta skulle inte upprepa sig. Valet 1983 skulle visa sig bli ett katastrofval för NF.

Så, i slutet på 1970-talet har vi två rörelser på uppgång, båda har en aggressiv och våldsam image, båda har en arbetarklassprofil eller rider på arbetarklassens erfarenheter. I filmen ”This is England” symboliseras detta tydligt med när den gamle ledaren ”Combo” kommer ut ur fängelset med nya idéer om nationalism och rasism.⁵

Från början av 1980-talet fram till början av 2000-talet domineras skinheadskulturen i Europa och Nordamerika av en högerextremistisk politisk åskådning. Kopplingarna till vit makt-rörelserna är många.

Skinheads i Sverige

Skinheadskulturen kom till Sverige 1979. Enligt Flodin var det ”arbetslösa ungdomar från storstadsförorterna som attraherades av den nya livsstilen”.⁶ Våren 1988 fick Sthlm Skins en lokal i form av två byggbodas i anslutning till Fryshuset på Södermalm. Öppnandet av skinheadlokalen hade föregåtts av bråk mellan skinheads och andra ungdomsgrupper. Idén var

---

³ Se bl.a. Hewitt (2000) och Ciccolini (2005)

⁴ Flodin (1996)

⁵ This is England (2006) Regissör: Shane Meadows

⁶ Enligt Flodin (1996) som refererar till Tamas, Gellert (1994) *Rapport om Fryshusets arbete med skinheads*.

att få bort skinheads från gatorna och därigenom minska våldet på gatorna. Hösten 1990 flyttade verksamheten in till själva fastigheten. Våren 1995 ett antal uppmärksammade våldsdåd, bl.a. ett uppmärksammat mord nyårsafton 1995 och en grov misshandel av Aftonbladets vaktmästare Christer Dyrwoold, att leda till slutet för Fryshusets skinheadsprojekt. Vid nyåret 1996 stängdes skinheadlokalen.

Flodins rapport *Skinheads i Stockholm – Vilka är de och vad gör socialtjänsten?* kom 1996 och visar upp skinheads som ett socialt problem med tydliga kopplingar till våldsbrott och missbruk. Även Liljeroth (1995) visar upp skinheads som ett socialt problem med tydliga kopplingar till vit makt-rörelserna och högerextremism. Alkoholism och våld är ständiga följeslagare i Liljeroths beskrivningar.⁷

Musik

Ska-musiken var viktig i första vågen, men även i början av den andra vågen. Runt 1980 kommer oi-musiken och kommer att bli den dominerande musikstilen inom skinheadkulturen på 1980-talet. 1982 träder det engelska bandet Screwdriver fram som rasister och etablerar vit makt-musiken. Screwdrivers gör sig själva till talesmän för alla skinheads. Screwdriver bildades 1977 av Ian Stuart Donaldson (1958-1993), en person som nämns som en ikon och en hjälte av Liljeroths intervjuade skinheads. 1993 omkom han i en bilolycka och blev därmed en martyr.

I Sverige kommer något som man kallar ”vikingarock” att ha stor betydelse för skinheads på 1990-talet. Begreppet skapas av Ultima Thule 1993 och enligt Daniel Poohl i Expo gör företrädarna allt vad de kan för att inte förknippas med vit makt-musiken.⁸ Ett annat band som nämns av Liljeroth är Midgårds söner.

Texterna i vikingarocken hänvisar ofta till en ärofylld historia, fiktiva figurer och hjältesagor. Musikaliskt är musiken tämligen simpel rock.

Nutid och framtid

Den högerextremistiska skinheadskulturen är av allt att döma på tillbakagång⁹. En anledning kan vara att många högerextrema partier, t.ex. Sverigedemokraterna, städad upp bland medlemmarna och vill inte ha med de svårstyrda skinheads. Enligt Robert Örell på Exit har även vit makt-rörelsen distanserat sig från skinheads och de attribut som de står för. En annan anledning kan vara uppkomsten av SHARP (Skinheads Against Racial Prejudice) 1987 och den så kallade ”tredje vågen”. Den tredje vågen är ett steg tillbaka till det tidiga modet och musiken.

Numera finns ett antal olika undergrupperingar inom skinheadskulturen, som till exempel Oi-skinheads (oftast partipolitiskt oberoende men anti-nazister), Redskins (kommunister). Boneheads kallas nazistiska skinnskallar och en fencewalker är en person som umgås i både

---

⁷ Liljeroth (1995)

⁸ Poohl (2007)

⁹ Slutsatsen bygger vid sidan av egna observationer även på intervjuer av Robert Örell, Exit, Fryshuset och Mikael Erlandsson.

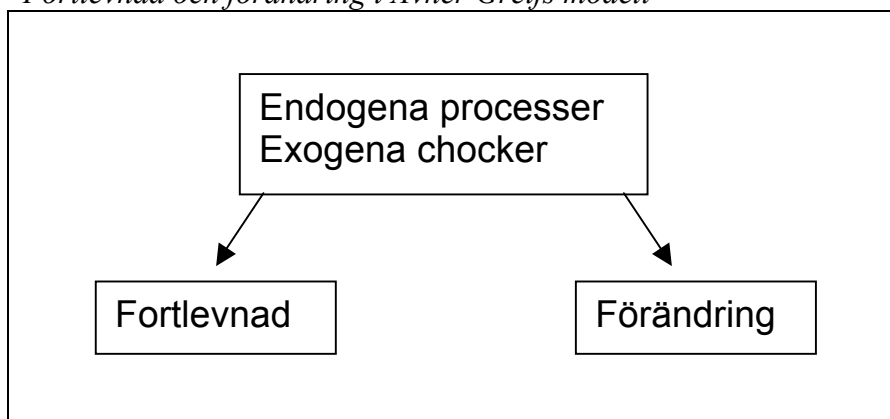
nazistiska och anti-nazistiska skinnskallekretsar. Det finns även en grupp som kallar sig R.A.S.H. ("Red and Anarchist Skinheads). Det finns även skinheads som kallar sig *Original Skins* som ser ska-musiken och kläderna som det viktiga i skinheadskulturen.

Varför förändring? – Avner Greifs modell om förändring¹⁰

Varför förändras vissa subkulturer? Och, om man vänder på myntet; varför fortlever andra (t.ex. raggarkulturen). Möjligen kan Avner Greifs modell för institutionell förändring användas. För Avner Greif är frågan om varför institutioner fortlever minst lika viktig som varför de förändras. Bilden nedan illustrerar problematiken.

Figur 1

Fortlevnad och förändring i Avner Greifs modell

Det finns enligt Greif ett antal anledningar att en institution inte förändras; vana, kostnader att lära nytt, tradition. Förekomsten av dessa parametrar försätter institutionen i jämvikt. En förändring medför alltid en förändring av värderingar där det gamla förkastas till förmån för det nya. En förändring kan komma till stånd genom endogena processer eller exogena chocker. En institution i jämvikt har svårt att förändras genom endogena processer, vilket innebär att endast exogena chocker återstår. En definition och tolkning av de endogena variablerna är att det är dessa delar som ger institutionen (eller subkulturen) sin karaktär.

Grundläggande i Greifs modell är att en förändring är svår att genomföra och kräver en förändring av värderingar. I Greifs modell av institutionell förändring finns det därför en tydlig och uppenbar koppling mellan formella institutioner (lagar och regler) och informella institutioner (normer och värderingar).

Är skinheadskulturen en subkultur i jämvikt 1979? Inte direkt. Det är troligt att skinheadskulturen var öppen för påverkan på olika sätt. Nedan skissas olika möjliga endogena och exogena förklaringsvariabler.

¹⁰ Bygger på Greifs idéer om institutionell förändring. Greif (2006)

Figur 2

Endogena och exogena förklaringar till skinheadskulturens förändring till en högerextrem rörelse

Endogena processer	Exogena parametrar
Maskuliniteten och våldet som ideal	NF växer som maktfaktor (i Storbritannien)
Arbetarklassperspektivet	Rasistiska partier reorganiserar sig i Sverige under 1980 och början av 90-talet
	Samhällsförändringen (Thatcher 1979, Reagan 1980)

Skinheadsrörelsen var, med sin bakgrund i Rude Boys-kulturen, tydligt maskulin med tydligt maskulina ideal. Stephan Mendel-Enk beskriver i *Med uppenbar känsla för stil* tydligt maskulina ideal som förmågan att behärska sig, vara lojal mot gruppen, offra sig för något större och viktigare än sig själv, den interna hierarkin och föraktet för svaghet. Enligt Mendel-Enk är detta ideal som är tydliga även i t.ex. fotbollshuliganernas ”firmor”, men möjligen något mer skruvade än i ”normalt” samhällsliv.¹¹ Dessa ideal går igen både i skinheadskulturen och i vit makt-rörelserna.

Arbetarklassperspektivet är också gemensamt både inom skinheadskulturen och de högerextrema/vit makt rörelserna. Ett genomgående tema är de oförrätter som det arbetande landets befolkning utsatts för av de härskande klasserna (byråkrater, kapitalister, politiker). Kroppsligt arbete är således ett ideal, men för gruppen skinheads som på 1990-talet alltmer kom att hamna utanför samhället i alkoholism och arbetslöshet, blev detta ett allt svårare ideal att leva upp till.

Två endogena variabler kunde alltså sammanfalla med högerextremismens ideal och på så sätt dra skinheads mot högerextremismen utan att detta innebar att ge upp djupt rotade värderingar om t.ex. maskulinitet.

Avgörande för att skinheadsrörelsen blir högerextremistisk är dock de exogena parametrarna. National Front (NF) hade skapats redan på 1960-talet, men hade inte kommit att bli en maktfaktor förrän i slutet av 1970-talet. NF ökade betydelse är av stor vikt när den nyväckta skinheadsrörelsen tar sina första staplande steg. I Sverige reorganiserar sig de högerextremistiska rörelserna på 1980-talet. Bevara Sverige Svenskt (BSS), Vitt Ariskt Motstånd (VAM), Sverigepartiet (senare Sverigedemokraterna) bildas och reorganiserar.

1979 får Margret Thatcher makten i Storbritannien och 1980 blir Ronald Reagan president i USA. Den ekonomiska politiken dirigeras om och blir tydligt monetaristisk och antiinflationistisk; penningpolitiken stramas åt vilket påverkar hela världsekonomin. Detta sker samtidigt som världsekonomin går in i en tydlig strukturförändringsperiod. I Sverige får detta till följd att de tunga industrierna, t.ex. varven, hamnar i akut kris med stort statligt stöd som följd. Början av 1980-talet är en period av samhällsekonomisk förändring, även om det kanske inte i detta sammanhang kan fastslås vilken betydelse det har för skinheadsrörelsens politisering.

Om det nu är så att skinheadskulturen är på väg bort från högerextremismen, vad beror då denna förändring på? Om vi tittar på endogena variabler så kan man säga att skinheadskulturen, liksom många subkulturer som väljer uppror och exkludering, har varit

¹¹ Mendel-Enk, S (2005)

självd destruktiv med sina tydliga kopplingar till våld och alkohol. Högerextremismen ledde också bort från subkulturens ursprung; den multikulturella ska-musiken och intresset för kläderna från den tiden.

Precis som när det gäller vägen in i högerextremismen är det dock de exogena parametrarna som bär det tyngsta förklaringsvärdet. De rasistiska partierna och vit makt-rörelsen vill inte ha med en så våldsam subkultur att göra när de ska närma sig medel-Svensson. Skinheadsens attribut och våldsamma leverne skrämmer bort de stora massorna. Detta har inneburit att skinheadsens antingen uppmanats att ändra sig eller har de körts ut.

Figur 3

Endogena och exogena förklaringar till skinheadskulturens förändring från högerextremism

Endogena processer	Exogena parametrar
Sönderfall inifrån – Alkoholism, våld, fängelse	Rasistiska partier och vit makt-rörelsen reorganiserar sig för att locka ”Svenssons”
Motreaktion - nostalgi	

Referenser

Film

This is England (2006) Regissör: Shane Meadows

Publikationer

Ciccolini, Alice (2005) *The New English Dandy*, Thames and Hudson

Flodin, B. (1996) *Skinheads i Stockholm – Vilka är de och vad gör socialtjänsten?*; Stockholm, FoU-rapport 1996:11

Greif, Avner (2006) *Institutions and the Path to the Modern Economy: Lessons from Medieval Trade*

Hewitt, Paolo (2000) *The Soul Stylists*, Mainstream Publishing

Liljeroth, L. (1995) *Skinnskallar – Rasister, nationalistier eller hyggliga unga män?*; Gedins

Mendel-Enk, S (2005) *Med uppenbar känsla för stil - Ett reportage om manlighet*; Bokförlaget Atlas

Watson, G. (2001) *Skins*; Independent Music Press

Internet

Bengtsson, A (2009) Screwdriver – vit makt-musikens ursprung
<http://www.levandehistoria.se/node/1572>, 2009-06-30

Poohl, D (2007) Musik i gränslandet <http://www.levandehistoria.se/node/2433> 2009-06-30

Intervjuer

Erlandsson, Mikael 2009-06-30

Örell, Robert, Exit, Fryshuset 2009-07-01